



Col·lecció d'objectes de la Festa dels Traginers

Balsareny

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Casa Torrents. Plaça Roc García.
Alçada: 325

Coordenades:

Latitud: 41.86272
Longitud: 1.87743
UTM Est (X): 406831
UTM Nord (Y): 4635144

Classificació

Número de fitxa 08018 - 308
Àmbit: Patrimoni moble
Tipologia Col·lecció
Estil / època: Contemporani Popular
Segle XIX-XX
Estat de conservació Regular
Notes de conservació: Estat de conservació dels elements de la col·lecció desigual
Protecció Física
Tipus de protecció: Inexistent
Observacions protecció: Local tancat
Accés Restringit
Ús actual: Lúdic/Cultural
Titularitat Pública
Titular: Ajuntament de Balsareny

Fitxes associades:

[Festa dels Traginers](#)

[Col·lecció de plats i cànirs de la Festa dels Traginers](#)

[Casa Torrents](#)

Autoria de la fitxa Jordi Piñero Subirana

Descripció

Col·lecció d'objectes aplegada en els darrers anys amb motiu de la Festa dels Traginers que consta de diversos tipus d'arreu i utilitatge tradicional pertanyent al món del tragí i del transport tradicional en general, així com també d'altres objectes de caràcter etnogràfic i diversos relacionats amb aquesta festa. En general es conserva una mostra àmplia i representativa que permet il·lustrar com era el transport tradicional del món del tragí; és a dir, el transport a bast o a llom de les cavalleries. Els objectes es poden classificar en els següents grups:

Guarniments o arreu per al transport a bast. La peça bàsica era el bast, que servia de suport per aguantar les càrregues que es penjaven a banda i banda de l'animal, i amb una funció similar però més simples hi havia la xalma i l'albarda. També hi ha selles amb els seus guarniments i bastets. Així mateix, es conserven diferents tipus d'estris especialitzats segons els tipus de càrregues que calia tragar. Hi ha arganells (menes de coves, de fusta, de vímet o de ferro, per encabir-hi objectes diversos), sàrries (receptacles d'espar), àrguens (bastiments de fusta per tragar feixos o garbes), xafogons, catantingues o salmes (bastiments per tragar llenya o herba), bóts de pell, portadores, sorreres, pedrers, femeres, sarrions, sacs, arnes o gerros. També hi ha arreu guarnits que s'utilitzaven per ornamentar els animals en els dies especials de celebració: morralles o capçons amb plomalls, mantetes, pitrals i cadires o sillons (per seure-hi les núvies), així com altres tipus de guarniments diversos: collars, morralles, cingles, morrions, estreps, catistran, calçons o calçonets.

Conjunt de diversos carros de diferents tipus: carros comuns, de vela, amb bocoi o de trabuc.

Indumentària tradicional utilitzada en la cavalcada, que consisteix en diversos conjunts de gecs i calces de pana, armilles, tratjos, camises, barretines, faixes, espadnyes o gorres.

Eines tradicionals del camp: carretons, portadores, serres, màquines d'ensofrar, cisalles, forques, arades de diferents tipus, màquina de segar, premses i altres eines diverses. Procedeixen de masies de l'entorn.

Material gràfic, bàsicament referit als cartells i programes de la Festa dels Traginers (des de l'any 1965), col·lecció de fotografies del Concurs de la Festa dels Traginers.

La major part d'aquest material es conserva a la Casa Torrents, edifici de propietat municipal que, des d'uns anys enrere, s'havia previst dedicar-lo a Museu dels Traginers.

Observacions:

L'any 2022 l'Ajuntament va iniciar la restauració de les selles dels cordonistes.

Història

Arran de la construcció del Pont del riu l'any 1797 Balsareny va esdevenir una cruïlla important en les rutes dels traginers. Hi passava la ruta del Llobregat, a través del camí ral de Manresa a Berga, i també una de les rutes de la sal de Cardona, la que es dirigia cap a les terres del Lluçanès i cap a Vic. Des d'aleshores els traginers que portaven la sal de Cardona cap aquestes zones ja no havien de baixar fins a Santpedor, sinó que podien fer drecera passant per un camí prop de la riera del Mujal (que antigament era anomenada també

dels Traginers) i travessant a Balsareny el Llobregat per dirigir-se a Vic. Això va comportar un ascens en el nombre de persones que a Balsareny tenien com a ofici el de traginer (Piñero, 1995: 104), i també que s'obrissin dos hostals nous, que s'afegiren a l'antic hostal que ja existia almenys des del segle XVII.

Al segle XIX a Balsareny, com en moltes altres poblacions, es celebrava una festa dedicada als traginers i carreters per sant Antoni Abat. Consistia en una benedicció del bestiar i un senzill ball amb gramola. Sant Antoni Abat, dit popularment del porquet perquè sol representar-se amb l'atribut d'aquest animal, és el patró dels animals domèstics, especialment del porcí i el bestiar de peu rodó. Ja des del segle XV va assumir el patronatge dels gremis de llogaters de mules, traginers i bastaixos de ribera. El dia de la seva festivitat no només els traginers i carreters portaven a beneir les seves cavalleries, també ho feien els pagesos i ramaders en general. A Balsareny el gremi de traginers i carreters que organitzava la festa ja funcionava al final del segle XIX, abans de 1897. Aleshores la festa ja tenia algunes de les característiques que li han estat pròpies fins avui: la missa amb la benedicció dels animals, la cavalcada i una tradicional corrida per camins veïnals i carreters del poble. El 1897 se celebraven per primer cop els balls amb orquestra, a l'Ateneu, i des de la primer dècada del segle XX es van fer al Casino. Cap a la dècada de 1920 es disputaven també diverses competicions d'habilitat per als genets, entre les quals el "joc de les anelles". Consistia a posar una corda entravessada al carrer d'on penjaven unes anelles que els genets muntant a cavall d'un animal al trot havien de despenjar amb un bastonet que duïen. Cal dir que jocs molt semblants a aquest, de reminiscències medievals, es feien també en altres poblacions de la Catalunya central, com Puig-reig o Manresa, i amb el temps es van anar perdent.

Els anys anteriors a la Guerra Civil el transport ja s'havia motoritzat gairebé tot i només alguns pagesos portaven a beneir els seus animals per sant Antoni. Durant la postguerra el transport amb animals va experimentar una revifada i això va fer que en diversos pobles es recuperés la festa de Sant Antoni. A Balsareny el 1940 se'n va celebrar una edició senzilla, però fou el 1945 quan va començar a prendre una nova volada, arran d'una reunió que es va fer a la barberia de ca l'Arep i que es considera el tret d'inici de la renovació de la festa. Aquest any ja va quedar estructurada en els seus elements bàsics, amb la cavalcada i benedicció d'animals, les corregudes i el "joc de les anelles" i el ball de tarda i de nit. Però la idea de recuperar la festa de Sant Antoni no va ser exclusiva de Balsareny, i també s'hi apuntaren altres pobles de l'entorn, com Puig-reig, Sallent i Santpedor. Durant molts les dates successives d'aquesta diada, que tenia lloc un diumenge d'hivern, es coordinaven amb aquests pobles perquè els mateixos aficionats i genets poguessin participar en totes.

L'any 1965 arran d'un greu accident l'autoritat va prohibir la celebració de la cursa a la mateixa carretera (antiga C-1411). El 1964 va començar a fer-se a la pujada del castell. En aquesta època l'interès del marquès d'Alòs, baró de Balsareny, i l'empenta que li va donar l'agrupació recentment constituïda d'Amics del Castell va permetre donar un nou caire a la diada, que va comptar amb la progressiva assistència de convidats de prestigi. El 1966 el nom que fins aleshores havia estat l'oficial, "Fiesta de los Arrieros" fou substituït pel de Festa dels Traginers. Popularment, però, la gent del poble en deien la Festa dels Burros. La cercavila es reconvertí en una cavalcada històrico-retrospectiva centrada en la figura de l'antic traginer. És el moment en què s'inicià una recerca d'utilatge i guarniments relacionats amb el món del tragí i del transport a bast.

L'any 1970, a instàncies de l'alcalde Josep Casaldàliga, un dels més entusiastes impulsors de la festa, la diada fou declarada "d'interès turístic nacional" per part del Ministeri de Turisme. A iniciativa de l'Ajuntament es constituí una comissió formada per un bon grapat de col·laboradors que va assumir-ne l'organització i va impulsar unes bones campanyes de promoció publicitària als mitjans de comunicació. D'aquesta manera els Traginers es consolidaven com una de les manifestacions festives populars més conegudes del moment, i l'esdeveniment mobilitzava un incipient turisme interior cada vegada més massiu. En els últims anys la festa s'ha mantingut en el seu nivell, amb una organització que continua involucrant una bona part del poble i de les entitats. L'any 1995 es va presentar un projecte museològic per a un Museu dels Traginers que es preveia emplaçar a la casa de cal Torrents. El 1999 el Traginers fou declarada Festa

Bibliografia

CARRETÉ PARERA, Ramon; BENÉITEZ, Vicenç (2002). *Balsareny: història en imatges (1897-1975)*. Col·lecció Fotografia històrica, 12. Angle Editorial; Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p. 24-27, 159.

PIÑERO SUBIRANA, Jordi (1995-1996). *Projecte museològic i museogràfic del Museu dels Traginers*. Ajuntament de Balsareny (treball inèdit).

PIÑERO, Jordi; SERRA, Rosa (2008). *La Corrida. La festa de Sant Antoni de Puig-reig*. Ajuntament de Puig-reig.

SERRA SALA, Joan. M. (1988). "Balsareny", *Història del Bages*, vol. 1. Parcir Edicions Selectes, Manresa, 143, 156.

SERRA SALA, Joan M.; CARRETÉ PARERA, Ramon (2005). *Balsareny, ahir i avui*. Ajuntament de Balsareny.

Enllaços d'interès:

[Web Festa dels Traginers: Balsareny](#)







